

Byla C-511/19

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2019 m. liepos 4 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Areios Pagos (Kasacinis teismas, Graikija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. birželio 11 d.

Kasatorius:

AB

Kita kasacinio proceso šalis:

Olympiako Athlitiko Kentro Athinon – Spyros Louis

Pagrindinės bylos dalykas

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 267 straipsnis – Direktyva 2000/78/EB – Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje – Diskriminacija dėl amžiaus – Netiesioginė diskriminacija – Nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta viešojo sektoriaus darbuotojų darbo jėgos rezervo sistema, taikoma atsižvelgiant į tai, kad netrukus bus įvykdytos senatvės pensijos skyrimo sąlygos – Nacionalinės teisės aktų pagrindimas.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sajungos teisės išaiškinimas, SESV 267 straipsnis.

Prejudiciniai klausimai

- A) Ar netiesiogine diskriminacija dėl amžiaus, kaip apibrėžta Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalyje ir 2 dalies b punkte, taip pat 3 straipsnio 1 dalies c punkte, turėtų būti laikomi valstybės narės teisės aktai,

kuriuos kaip darbdaviai taiko valstybė, vietos valdžios institucijos ir viešosios teisės reglamentuojami juridiniai asmenys ir apskritai visos išplėstinio viešųjų paslaugų sektoriaus įstaigos (privatinės teisės reglamentuojamos įstaigos), kaip antai nurodytos Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies c punkte, 3 dalies pirmoje pastraipoje ir 4 dalyje, pagal kuriuos tų įstaigų darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, kurios reglamentuojamos pagal privatinės teisės normas, yra taikoma darbo jėgos rezervo sistema, kurios laikotarpis negali būti ilgesnis kaip dvidešimt keturi (24) mėnesiai, taikant vienintelį esminį kriterijų – kad netrukus būtų įvykdytos senatvės pensijos skyrimo sąlygos, t. y., kad laikotarpiu nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d. įmokos pensijai gauti būtų mokėtos trisdešimt penkerius (35) metus, kartu atsižvelgiant į aplinkybę, kad pagal atitinkamu laikotarpiu draudimo srityje galiojusius teisės aktus, be kitų nagrinėjamu atveju nesvarbių atveju, siekiant įgyti teisę į senatvės pensiją dirbant pagal darbo sutartį, reikalauta, kad asmuo būtų dirbęs (ne mažiau kaip) 10 500 darbo dienų (35 metus) ir tą laiką būtų buvęs apdraustas IKA ar kitoje samdomų darbuotojų draudimo įstaigoje ir būtų (ne mažiau kaip) 58 metų amžiaus, neatmetant galimybės, kad konkrečiu atveju draudimo laikotarpis (35 metai) gali pasibaigti ir asmeniui esant kitokio amžiaus?

B) Jeigu atsakymas į klausimą A) būtų teigiamas, ar darbo jėgos rezervo sistemos taikymas galėtų būti, vadovaujantis Direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punkto i papunkčiu ir 6 straipsnio 1 dalies a punktu, objektyviai ir racionaliai pagrįstas poreikiu nedelsiant užtikrinti organizacinius, veiklos ir balanso rezultatus, visų pirma – poreikį skubiai sumažinti viešąsias išlaidas, kad iki 2011 m. pabaigos būtų pasiekti konkretūs kiekybiniai tikslai, paminėti įstatymo aiškinamojoje ataskaitoje, kaip nurodyta vidutinės trukmės biudžeto strategijoje, kad būtų vykdomi valstybės įsipareigojimai partneriams kreditoriams, siekiant įveikti ūmią ir užsitęsusią ekonomikos ir finansų krizę, kurią tuo metu patyrė šalis, ir kartu racionalizuoti bei sustabdyti viešojo sektoriaus plėtrą?

C) Jeigu atsakymas į klausimą B) būtų teigiamas,

1) ar taikant tokią priemonę, kokia nustatyta Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies c punkte, kuriame numatytas drastiškas darbuotojų, kuriems taikoma darbo jėgos rezervo sistema, bazinio darbo užmokesčio sumažinimas 60 proc. jo bazinės algos, gautos tuo metu, kai jam pradėta taikyti darbo jėgos rezervo sistema, neįpareigojant tokių darbuotojų dirbti atitinkamoje viešojoje įstaigoje, dėl kurio jie (*de facto*) laikotarpiu nuo perkėlimo į darbo jėgos rezervą iki atleidimo iš darbo siekiant išleisti į senatvės pensiją netenka galimybės gauti didesnę darbo užmokesčių ir būti paaukštinti tarnyboje, yra tinkama ir būtina minėtam tikslui pasiekti pagal Direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punkto i papunktį ir 6 straipsnio 1 dalies a punktą tokiu atveju, kai įvykdomos visos šios sąlygos:

- a) būdami darbo jėgos rezerve, tokie darbuotojai išsaugo galimybę susirasti kitą darbą (privačiajame sektoriuje) arba gali užsiimti laisvąja profesija ar amatu, neprarasdami teisės gauti pirmiau minėtą bazinės algos sumą, išskyrus atvejus, kai darbo užmokestis arba pajamos iš naujos veiklos viršija darbo užmokestį, gautą iki perkėlimo į darbo jėgos rezervą, o tokiu atveju perviršio suma yra išskaičiuojama iš pirmiau minėtos bazinės algos sumos – 34 straipsnio 1 dalies f punktas;
- b) viešoji įstaiga darbdavė, o jos panaikinimo atveju – OAED įsipareigoja iki darbuotojo išėjimo į pensiją sumokėti atitinkamai draudimo įstaigai tiek darbdavio, tiek darbuotojo socialinio draudimo įmokas pagrindinei pensijai, papildomai pensijai, socialinei ir sveikatos priežiūrai, atsižvelgdama į darbo užmokestį, jo gautą prieš pradėdant jam taikyti darbo jėgos rezervo sistemą – 34 straipsnio 1 dalies d punktas;
- c) yra numatytos nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo darbo jėgos rezervo sistemos, taikomos pažeidžiamoms socialinėms grupėms, kurioms reikalinga apsauga (darbo jėgos rezervui priskirto asmens sutuoktiniui, sutuoktiniui arba vaikui, kurio neįgalumo lygis yra ne mažesnis kaip 67 proc. ir kuris gyvena kartu su darbuotoju bei yra jo išlaikomas, darbuotojui, kurio neįgalumo lygis yra ne mažesnis kaip 67 proc., didelėms šeimoms, vienišioms tėvams, gyvenantiems kartu su darbuotoju ir nuo jo priklausomiems) – 34 straipsnio 1 dalies b punktas;
- d) pirmenybė teikiama galimybei tokius darbuotojus perkelti į kitas laisvas darbo vietas viešosiose įstaigose, remiantis objektyviais ir nuopelnais pagrįstais kriterijais, įtraukiant juos į ASEP reitingus (34 straipsnio 1 dalies a punktas), tačiau ši galimybė visgi praktiškai ribojama dėl drastiško įvairių viešųjų įstaigų darbuotojų skaičiaus sumažinimo dėl poreikio sumažinti išlaidas;
- e) imamasi priemonių siekiant sugrąžinti paskolas, kurias į darbo jėgos rezervą perkelti darbuotojai buvo gavę iš Indėlių ir paskolų kasos, ir siekiant Graikijos valstybės ir Graikijos bankų asociacijos susitarimo, kuriuo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas sugrąžinti paskolas, kurias tie darbuotojai buvo gavę iš kitų bankų, proporcingai jų bendroms namų ūkio pajamoms ir jų turtui – 34 straipsnio 10 ir 11 dalys);
- f) neseniai priimtame įstatyme (Įstatymo Nr. 4038/2012, OL A serija, Nr. 14, 1 straipsnio 15 dalyje) yra numatyta, kad griežtos pirmenybės tvarka turi būti priimtas reglamentas dėl pensijų ir apmokėjimo b ir c punktuose nurodytiems darbuotojams, ir bet kuriuo atveju tai turi būti padaryta per keturis mėnesius nuo atleidimo iš darbo ir atitinkamų dokumentų pensijai gauti pateikimo;

g) daugeliu atvejų, įskaitant ir nagrinėjamą atvejį, laikotarpiu, kuriuo pagal privatinės teisės reglamentuojamas darbo sutartis dirbę darbuotojai bus pervesti į darbo jėgos rezervą, ir iki jų atleidimo iš darbo siekiant išleisti į senatvės pensiją, nebus prarastos pirmiau minėtos karjeros ir darbo užmokesčio padidėjimo galimybės, nes darbuotojas, ilgą laiką išdirbęs viešojoje įstaigoje, bus išnaudojęs galiojančiuose teisės aktuose už daromą pažangą numatytas darbo užmokesčio didinimo ir (arba) karjeros raidos galimybes.

2) Ar tokia priemonė, kokia yra numatyta Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies e punkte ir dėl kurios, taikant Įstatymo Nr. 3198/1955 8 straipsnio b punktą, visiškai (arba analogiškai) prarandama darbuotojo atleidimo iš darbo atveju arba darbo sutarties nutraukimo atveju skiriama išmoka, nes įvykdomos sąlygos gauti senatvės pensiją, kurios suma sudaro 40 % papildomą draudimą turintiems darbuotojams skiriamos išeitinės išmokos (kuri komunalines paslaugas teikiančios viešosios įstaigos atveju arba valstybės subsidijuojamo privatinės teisės reglamentuojamo juridinio asmens (atsakovo šioje byloje) atveju negali viršyti 15 000,00 EUR), ir ta išmoka kompensuojama sumažintu darbo užmokesčiu, mokamu darbuotojo priskyrimo darbo jėgos rezervui laikotarpiu, yra tinkama ir būtina direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punkto i papunktyje ir 6 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytam tikslui pasiekti, turint omenyje, kad bet kuriuo atveju pagal minėtus galiojančius darbo teisės aktus toks darbuotojas būtų gavęs sumažintą išmoką tiek tuo atveju, jeigu būtų pats išėjęs iš darbo, tiek tuo atveju, jeigu įstaiga, kurioje jis dirbo, būtų jį atleidusi iš darbo?

Sąjungos teisės aktų nuostatos, kuriomis remiamasi

2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16, 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79): 25 konstatuojamoji dalis, 1 straipsnis, 2 straipsnio 1 dalis ir 2 dalies b punktas, 3 straipsnio 1 dalies c punktas ir 6 straipsnio 1 dalies a punktas

Nacionalinės teisės nuostatos

Įstatymas Nr. 4024/2011 dėl pensijų kaupimo sistemos, darbo užmokesčio lygmenų bendrosios lentelės ir kitų 2012–2015 m. vidutinės trukmės biudžeto strategijos įgyvendinimo nuostatų (OL, A serija, Nr. 226): 34 straipsnis

Įstatymas Nr. 3304/2005 dėl vienodo požiūrio principo įgyvendinimo nepriklausomai nuo rasės arba etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos (OL, A serija, Nr. 16)

Įstatymas Nr. 4443/2016 I) dėl Direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, perkėlimo į nacionalinę teisę (OL, A serija, Nr. 232)

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso apibūdinimas

- 1 AB, ieškovas pagrindinėje byloje, 1982 m. birželio 23 d. buvo atsakovo pagrindinėje byloje *Olympiako Athlitiko Kentro Athinon - Spyros Louis* (toliau – OAKA) priimtas dirbti pagal neterminuotą darbo sutartį, jo specializacija – technikas elektronikas.
- 2 Vadovaujantis Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies c punktu, 3 dalies pirma pastraipa, 4 ir 8 punktais, 2011 m. gruodžio 30 d. OAKA patvirtinamuoju dokumentu AB nuo 2012 m. sausio 1 d. buvo *de jure* pradėta taikyti darbo jėgos rezervo tvarka. Iki priskyrimo darbo jėgos rezervui AB darbo užmokestis buvo 3 775,58 EUR (bruto) per mėnesį, o patekus į šį rezervą šis darbo užmokestis buvo sumažintas 60 proc. AB bazinės algos sumos ir nuo 2012 m. sausio 1 d. sudarė 1 064,99 EUR (bruto) per mėnesį.
- 3 2013 m. balandžio 30 d. OAKA paprašė nutraukti darbo sutartį su AB ir, vadovaudamasi Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies e punkto nuostata, pagal kurią išeitinė išmoka galejo būti kompensuojama darbo užmokesčiu, darbuotojui sumokėtu jam būnant darbo jėgos rezerve, neskyrė jam teisės aktuose numatytos išmokos už tai, kad jis įvykdė sąlygas atitinkamos draudimo įstaigos mokamai senatvės pensijai gauti.
- 4 AB, be kita ko, remdamasis pirmiau minėtų Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio nuostatų neatitiktimi Direktyvai 2000/78, nes jame įtvirtintas skirtingas požiūris dėl amžiaus, pareiškė ieškinį *Monomeles Protodikeio Athinon* (Atėnų pirmosios instancijos teismas, vienas teisėjas, Graikija), kuriame konkrečiai prašė pripažinti negaliojančiu jo priskyrimą darbo jėgos rezervui nuo 2012 m. sausio 1 d., priteisti jam iš OAKA darbo užmokesčio, gauto iki priskyrimo darbo jėgos rezervui, ir darbo užmokesčio, gauto po šio statuso suteikimo, skirtumą, susidariusį per laikotarpį nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2013 m. balandžio 30 d., ir priteisti jam iš OAKA 32 108,04 EUR išeitinę išmoką (netaikant 15 000,00 EUR apribojimo) su teisės aktuose numatytais palūkanomis.
- 5 *Monomeles Protodikeio Athinon* (Atėnų pirmosios instancijos teismas, vienas teisėjas) iš dalies patenkino šį prašymą. Savo sprendime šis teismas, be kita ko, nustatė, kad Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnyje numatytam darbo jėgos rezervui AB buvo priskirtas tik dėl to, kad netrukus turėjo išeiti į pensiją, ir dėl to šis priskyrimas laikytinas skirtingu požiūriu dėl amžiaus neturint objektyvaus ir pagrįstai teisėto tikslo, taikytu pažeidžiant atitinkamas Direktyvos 2000/78 nuostatas, kurios į nacionalinę teisę perkeltos Įstatymu Nr. 3304/2005 (kuris vėliau pakeistas Įstatymu Nr. 4443/2016), minėtą Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio nuostatą aiškindamas pagal šios direktyvos formuluotę ir paskirtį, nustatė, kad AB priskyrimas darbo jėgos rezervui yra niekinis, todėl priteisė jam

minėtą darbo užmokesčio skirtumą už laikotarpį nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2013 m. balandžio 30 d., ir įpareigojo OAKA sumokėti AB 15 000,00 EUR išaitinę išmoką.

- 6 OAKA apskundė šį Atėnų pirmosios instancijos teismo sprendimą *Monomeles Efeteio Athinon* (Atėnų apeliacinis teismas, vienas teisėjas, Graikija), kuris atmetė ieškinį kaip nepagrįstą. Apeliacinės instancijos teismas, be kita ko, pripažino, kad AB neturėjo teisės gauti darbo užmokesčio skirtumo už minėtą laikotarpį, kadangi jo įtraukimas į darbo jėgos rezervo sistemą pagal Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnį buvo visiškai pagrįstas, nes neprieštaravo nei Konstitucijos, nei minėtoms direktyvos nuostatom.
- 7 Apeliacinės instancijos teismo nuomone, darbo jėgos rezervo formavimas atitinka poreikį riboti ir racionalizuoti darbo užmokesčiui skiriamų lėšų panaudojimą viešųjų finansų fiskalinio koregavimo tikslais, taip pat riboti viešųjų išlaidų ir išplėstinio viešųjų paslaugų sektoriaus augimą, kaip buvo nustatyta atitinkamoje vidutinės trukmės biudžeto strategijoje užsitęsus šalies ekonomikos krizei, taip pat kad horizontaliu ir objektyviu artumo kriterijumi grindžiamas nevienodas požiūris nustatant teisę į pensiją, skiriant visą pensijos sumą, bet kuriuo atveju yra pateisinamas ir kartu yra tinkama ir būtina priemonė minėtam tikslui pasiekti (nes pagal jį darbuotojams suteikiama galimybė patenkinti savo pirminius poreikius iki išėjimo į pensiją ir kartu užtikrinama pažeidžiamų socialinių grupių apsauga bei su būsto paskolų grąžinimu susijusių problemų sprendimas, todėl nepažeidžiamos pagrindinės konstitucinės ir socialinės teisės).
- 8 Apeliacinis teismas taip pat laikėsi nuomonės, kad OAKA yra viena iš įstaigų, kurios turi teisę mokėti sumažintą išaitinę išmoką, todėl AB skirtina išaitinė išmoka sudarė 15 000,00 EUR (kaip buvo nusprendęs pirmosios instancijos teismas) ir buvo kompensuota darbo užmokesčiu, kurį jis gavo laikotarpiu, kuriuo buvo priskirtas darbo jėgos rezervui, vadovaujantis Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies e punktu.
- 9 AB pateikė kasacinį skundą dėl šio Atėnų apeliacinio teismo sprendimo. Jis, be kita ko, teigė, kad skundžiamas sprendimas buvo priimtas klaidingai laikantis nuomonės, kad Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies c punkto, 2 dalies 3 dalies pirmos pastraipos ir 4 bei 9 dalių nuostatos dėl darbo jėgos rezervo atitinka Konstituciją ir Direktyvos 2000/78 dėl diskriminacijos dėl amžiaus draudimo 2 straipsnio 1 dalies b punktą, 3 straipsnio 1 dalies c punktą ir 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą, tačiau jomis pažeidžiamos esminės Konstitucijos ir Sąjungos teisės nuostatos.

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 10 Remiantis Įstatymo Nr. 4024/2011 aiškinamuoju raštu, 34 straipsnio nuostatos, pagal kurias įgyvendinama darbo jėgos rezervo priemonė, kaip numatyta vidutinės trukmės biudžeto strategijoje ir Įstatymo Nr. 3986/2011 37 straipsnio 7 dalyje, siekiant laikytis įsipareigojimų, kuriuos valstybė prisiėmė savo partneriams

kreditoriams, į rezervą įtraukti 30 000 viešojo sektoriaus darbuotojų, sutaupyti 300 000 000 EUR 2012 m. ir užbaigti procedūrą iki 2011 m. pabaigos. Be to, remiantis tuo pačiu raštu, pagrindiniai šios priemonės taikymo privalumai yra neatidėliotinas poreikis užtikrinti organizacinius, veiklos ir biudžeto rezultatus, kad būtų pasiekti strateginiai viešojo sektoriaus tvarumo ir viešųjų išlaidų mažinimo tikslai, kartu nepadidinant darbuotojų, kurie taikant tokią tvarką netektų darbo, skaičiaus, bet siekiant užtikrinti saugų išleidimą į pensiją ir stengiantis nesukelti didelių viešojo administravimo sektoriaus ir išplėstinio viešųjų paslaugų sektoriaus darbuotojų neramumų, taip pat tai, kad dauguma atvejų minėtos įstaigos neprivalo padengti išeitinių išmokų sąnaudų, nes tai būtų finansiškai ypač nepalanku.

- 11 Atsižvelgiant į šį tikslą, pirmiau minėtu teisės aktų leidėjo veiksmu, kuriuo buvo įsteigta darbo jėgos rezervo sistema, grindžiama horizontaliuoju kriterijumi, kad darbuotojas yra beveik pasiekęs amžiaus ribą atitinkamos draudimo įstaigos skiriamai senatvės pensijai gauti, nėra pažeidžiami pagrindiniai konstituciniai principai, nustatyti Konstitucijos 2 straipsnyje (žmogaus orumo apsauga), 4 straipsnyje (piliečių lygybė) ir 5 straipsnyje (laisvas asmenybės vystymasis). Taip yra dėl to, kad užsitęsus ekonomikos krizei teisės aktų leidėjas gali pradėti taikyti tiesioginio viešųjų išlaidų mažinimo priemones, dėl kurių tektų ekonominė našta didelėms gyventojų grupėms, kartu siekdamas ateityje pagerinti ekonominę ir biudžeto padėtį, taip pat atsižvelgdamas į tai, kad tokiomis priemonėmis, be kita ko, siekiama teisėto tikslo racionalizuoti išplėstinį viešąjį sektorių ir užtikrinti jo tvarumą, nors tuo pačiu metu taikant specialias taisykles darbuotojams, kuriems taikoma ta tvarka, leidžiama patenkinti bent dalį savo pirminių poreikių, ir priima specialias nuostatas dėl jų neigiamo poveikio sušvelninimo siekiant nepakenkti pagrindiniams konstituciniams asmens apsaugos ir socialinių teisių apsaugos principams.
- 12 Be to, valstybės, vietos valdžios institucijų, viešosios teisės reglamentuojamų juridinių asmenų ir apskritai viešųjų įstaigų, įskaitant OAKA, darbuotojai, dirbantys pagal neterminuotas darbo sutartis ir užimantys atitinkamus etatus, bet kuriuo metu gali būti atleisti iš darbo pagal taikomas darbo teisės normas darbdaviui nutraukus darbo sutartį. Todėl, turint omenyje, kad atitinkama viešoji įstaiga galėjo laisvai nutraukti darbo sutartį savo iniciatyva, teisės aktų leidėjas galėjo leisti pensinio amžiaus beveik sulaukusiems darbuotojams taikyti mažiau varžančią priskyrimo darbo jėgos rezervui sistemą.
- 13 Be to, kitaip nei valstybės tarnautojai, darbuotojai, kurių darbo santykiai reglamentuojami pagal privatinės teisės normas, neturi nuolatinio darbuotojo statuso, todėl jiems net pagal analogiją negali būti taikomos Konstitucijos 103 straipsnio 2 ir 4 dalių nuostatos, kurių pirmojoje nustatyta, kad joks asmuo negali užimti nuolatinio pareigūno pareigų, jeigu tai nenumatyta įstatyme, o antrojoje – kad darbo vietas turintys pareigūnai yra nuolatiniai darbuotojai, ir kuriomis remdamasi Valstybės taryba (Graikija) nusprendė, jog Įstatymo Nr. 4024/2011 33 straipsnio (o ne šiuo atveju taikytino 34 straipsnio) nuostata, kuria įdiegiama valstybės, vietos valdžios institucijų ir viešosios teisės

reglamentuojamų juridinių asmenų tarnautojų pervedimo į rezervą prieš išleidžiant į pensiją tvarka ir kurios nuostatos yra panašios į 34 straipsnio nuostatas, prieštarauja Konstitucijai.

- 14 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta pirmiau, prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas atmetė, kaip nepagrįstą, kasacinio skundo pagrindą, kuriame teigiama, kad Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnis prieštarauja Konstitucijai, ir toliau nagrinėja tą pagrindo dalį, kurioje teigiama, kad ši nuostata prieštarauja Sąjungos teisei.
- 15 Remiantis Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies c punktu, 3 punkto pirma pastraipa ir 4 punktu buvo įsteigtas darbuotojų, dirbančių pagal privatinės teisės reglamentuojamą sutartį, sudarytą su valstybe, vietos valdžios institucijomis, juridiniais asmenimis, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė, ir privačiais viešojo sektoriaus subjektais, darbo jėgos rezervas, kuris turėjo būti išlaikytas ne mažiau kaip dvejus metus (nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d.), taikant horizontalųjį kriterijų, kad per tą laiką turi būti įvykdytos sąlygos senatvės pensijai gauti, t. y. turi baigtis 35 draudimo metų laikotarpis.
- 16 Tuo laikotarpiu iki tol, kol bus įvykdytos sąlygos senatvės pensijai gauti, tokį statusą įgijusiems asmenims buvo drastiškai sumažintas darbo užmokestis, bet jie neprivalėjo dirbti atitinkamoje viešojo sektoriaus įstaigoje. Be to, išmoka, kurią jie bet koku atveju būtų gavę, buvo kompensuojama sumažintu darbo užmokesčiu, gautu būnant rezerve, o tos tvarkos taikymo jiems pradžia buvo laikomas įspėjimas apie atleidimą iš darbo su visomis iš jo kylančiomis teisinėmis pasekmėmis.
- 17 Atitinkamomis nuostatomis siekta, atsižvelgiant į šalį ištikusią rimtą ekonomikos krizę, nedelsiant sumažinti valstybės ir jos partnerių kreditorių išlaidas darbo užmokesčiui ir racionalizuoti viešąjį sektorių bei išplėstinį viešųjų paslaugų sektorių.
- 18 Atitinkamose nuostatose nėra numatyta darbo jėgos rezervui priskirtiems asmenims taikytina konkreti amžiaus riba, todėl negalima kalbėti apie tiesioginę diskriminaciją dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalies a punktą. Vis dėlto atitinkama teisės akto nuostata yra grindžiama horizontaliu kriterijumi, kad netrukus bus įgyta teisė į senatvės pensiją ir pasibaigs 35 metų draudimo laikotarpis, jeigu šios sąlygos bus įvykdytos per iš anksto nustatytą laikotarpį – nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d. Todėl kyla klausimas, ar atitinkama Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos ir 4 dalies nuostata yra netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus, kaip apibrėžta direktyvos 2 straipsnio 1 dalies b punkte, taip pat turint omenyje tai, kad, vadovaujantis draudimo teisės aktais, pagal darbo santykius dirbantys darbuotojai, kaip antai AB, teisę į atitinkamos socialinio draudimo įstaigos mokamą senatvės pensiją įgydavo, be kitų atvejų, kurie šioje byloje nėra svarbūs, ir tuo atveju, jei būdavo 10 500 darbo dienų (35 darbo metus) apsidraudę IKA (socialinio draudimo įstaiga – vert. past.) arba kitose pagal darbo sutartis

dirbančių darbuotojų draudimo įstaigose ir buvo sulaukę 58 metų amžiaus (aptariamu metu galioję amžiaus ir darbo dienų skaičiaus apribojimai).

- 19 Žinoma, reikia pripažinti, kad šiuo atveju neturėtų būti atmesta galimybė, jog draudimo laikotarpis (35 metai) gali pasibaigti asmeniui esant vyresniam (arba jaunesniam) nei 58 metų amžiaus, priklausomai nuo darbuotojo darbo ir draudimo pradžios arba dėl kitų asmeninių priežasčių; tačiau siekiant įgyti teisę į senatvės pensiją, skiriamą IKA apdraustajam asmeniui pagal darbo sutartis išdirbus trisdešimt penkerius metus, būtina įvykdyti ne tik minimalaus draudimo ir darbo pagal sutartį laikotarpio (35 metus) sąlygą, bet ir sulaukti ne mažiau kaip 58 metų amžiaus.
- 20 Jeigu pirmiau nurodyta teisinė nuostata iš tikrųjų sukeltų netiesioginę diskriminaciją dėl amžiaus, kaip apibrėžta direktyvoje, dar kyla klausimas, ar įstatymo aiškinamajame rašte išdėstyti pagrindai yra objektyviai ir pagrįstai nustatytas teisėtas tikslas, kuriuo galima pateisinti skirtingą požiūrį, atsižvelgiant į sąlygas, kuriomis daliai darbuotojų buvo taikoma darbo jėgos rezervo tvarka, ir ar pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies b punktą ir 6 straipsnio 1 dalį tinkamos ir būtinos minėtam tikslui pasiekti yra konkrečios teisinės priemonės, susijusios su samdomų darbuotojų, kuriems taikoma darbo jėgos rezervo tvarka, darbo užmokesčiu ir išeitinėmis išmokomis, visų pirma:
- a) Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies c punkte numatytas drastiškas darbuotojų, kuriems taikoma darbo jėgos rezervo tvarka, darbo užmokesčio sumažinimas 60 proc. jų bazinės algos, vis dėlto neįpareigojant tų darbuotojų dirbti atitinkamoje viešojoje įstaigoje, ir jo nulemtas tolesnės karjeros galimybių bei darbo užmokesčio didėjimo perspektyvų praradimas laikotarpiu nuo perkėlimo į darbo jėgos rezervą iki atleidimo iš darbo siekiant išleisti į senatvės pensiją, taip pat atsižvelgiant į teisės aktuose numatytas tokių darbuotojų apsaugos priemones (galimybę susirasti kitą darbą ar verstis laisvųjų profesijų veikla neprarandant teisės gauti pirmiau minėtą bazinės algos sumą, įstaigos, t. y. OAED (darbo jėgos įdarbinimo agentūra – vert. past.), prisiimta pareiga iki darbuotojo išleidimo į pensiją dienos mokėti atitinkamai draudimo įstaigai darbdavio ir darbuotojo mokėtinas socialinio draudimo įmokas nuo anksčiau darbuotojo gauto darbo užmokesčio, nukrypimas nuo darbo jėgos rezervo tvarkos, taikomas pažeidžiamoms visuomenės grupėms, kurioms reikalinga apsauga, galimybė pirmenybės tvarka perkelti tuos darbuotojus į kitas darbo vietas viešajame sektoriuje, priemonių, susijusių su tokiems darbuotojams suteiktų būsto paskolų sugražinimu, panaudojimas ir t. t.);
- b) visiškas arba dalinis teisės aktuose numatytos išeitinės išmokos, nustatytos Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio 1 dalies e punkte, ir mokamos darbuotoją atleidus iš darbo arba pasibaigus jo darbo sutarčiai, praradimas susidarius sąlygoms gauti senatvės pensiją, t. y. 40 proc. papildomu draudimu apsidraudusiems darbuotojams skiriamos išeitinės išmokos (kuri komunalines paslaugas teikiančios viešosios įstaigos atveju arba valstybės subsidijuojamo privatinės teisės reglamentuojamo juridinio asmens, pvz., OAKA, atveju negali

viršyti 15 000,00 EUR), kompensuojant ją sumažintu darbo užmokesčiu, mokėtu darbuotojo priskyrimo darbo jėgos rezervui laikotarpiu, turint omenyje, kad vis tiek pagal minėtus galiojančius darbo teisės aktus toks darbuotojas būtų gavęs sumažintą išmoką tiek tuo atveju, jeigu būtų pats išėjęs iš darbo, tiek tuo atveju, jeigu įstaiga, kurioje jis dirbo, būtų jį atleidusi iš darbo.

- 21 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, kyla klausimas, ar Įstatymo Nr. 4024/2011 34 straipsnio nuostatos atitinka Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies b punkto, 3 straipsnio 1 dalies c punkto ir 6 straipsnio 1 dalies a punkto nuostatas. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad būtina, vadovaujantis SESV 267 straipsniu, pateikti prejudicinius klausimus Europos Sąjungos Teisingumo Teismui.

DARBINIS VERTINMAS